

УДК 334.06.01:339.56:332.122

Л.М. Радченко,
аспірантка,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка кафедра міжнародної економіки

ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИЙ МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ КЛАСТЕР ЯК ІНСТРУМЕНТ НАРОЩУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Анотація. Розглянуто поняття «кластер» та виділено дестимулюючі фактори та сприятливі передумови для кластерного розвитку економіки регіонів України. Обґрунтовано доцільність застосування кластерного підходу до нарощування і реалізації експортного потенціалу регіону. Автором наведено визначення експортоорієнтованого міжрегіонального кластеру, а також виділено позитивні та негативні наслідки його функціонування.

Annotation. The category of "cluster" has been studied and highlighted adverse factors and favourable conditions for cluster development of Ukraine's regional economy. The expediency of cluster approach application to a regional export potential increasing and realization has been grounded. The author has given a definition of export-oriented interregional cluster, and also has highlighted the positive and negative consequences of its functioning.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, кластер, експортоорієнтований міжрегіональний кластер, експортний потенціал регіону.

Актуальність проблеми. В умовах поглиблення євроінтеграційних процесів для України та її регіонів ключового значення набуває трансформація та підвищення власних конкурентних переваг, оскільки характер регіональної спеціалізації, сформований за часів Радянського Союзу та років незалежності, не відповідає стрімким змінам у зовнішньому середовищі. Відтак багато регіонів, які історично були центрами виробництва в певному секторі, втрачають свої позиції порівняно з тими, які забезпечують менші витрати або здійснили переорієнтацію на ринкові ніші продукції з більш високою доданою вартістю.

Починаючи з 2000 року, країни-члени Організації економічного співробітництва та розвитку активно впроваджують національну програму або політику по сприянню розвитку кластерів, адже вони дають змогу досягти стійкого взаємозв'язку між фірмами, людськими ресурсами та знаннями на регіональному рівні, що в подальшому веде до виникнення додаткових конкурентних переваг у регіонів, зокрема на міжнародному ринку. Тим не менш, в умовах посткризової нестабільності світової економіки перед владними структурами виникає дилема вибору між фінансуванням провідних регіонів і секторів, які є каталізаторами національного економічного зростання і технологічних проривів, або відстаючих регіонів, які потребують реформування господарської системи для збереження робочих місць та диверсифікації їх економіки. Зазвичай, в економічно розвинутих країнах фінансування заходів політики підтримки регіональної спеціалізації і розвитку кластерів закладено у статтях промислової, інноваційної, регіональної політики. Країни з багатим досвідом кластеризації економіки – США, Канада, Японія, Великобританія, Швеція, Фінляндія, Данія, Нідерланди – надають державну фінансову підтримку кластерам в межах окремих програм [1]. На початок 2008 р. федеральним урядом Канади у реалізацію 11 кластерних ініціатив інноваційного типу було інвестовано понад 500 млн. канадських дол. Навпаки уряд Фінляндії в межах Національної програми кластерів збільшив фінансування на підтримку співробітництва у сфері НДДКР, в результаті економіка всієї країни виявилася охоплена процесом кластеризації і нині тут успішно функціонує 9 кластерів, лише деякі з них, які орієнтовані переважно на задоволення потреб внутрішнього ринку, досі отримують державне фінансування. На основі паритетного співфінансування з державного та місцевого бюджетів у Швеції реалізуються 3 програми з кластерного розвитку на загальну суму понад 800 млн. євро. Вони є однією зі складових інноваційної політики, яка характеризується чіткою регіональною спрямованістю. Приватне фінансування є основою для кластерного розвитку регіонів у Південній Кореї, Іспанії, Нідерландах, Великобританії, Японії, Німеччині, при чому його частка коливається в залежності від типу програми або політики від 25% у Південній Кореї до 100% у Нідерландах.

У контексті формування експортного потенціалу регіону і його нарощування, спираючись на реалізацію засад стратегії інноваційного розвитку країни і підвищення її конкурентоспроможності, кластери заслуговують на особливу увагу. Підтвердження цьому знаходимо у проекті розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення кластерів в Україні», в якій наголошено, що: «Найважливішим показником діяльності кластерів є їх висока конкурентоспроможність на світовому ринку. Тому кластерний розвиток країни є однією з характерних ознак сучасної інноваційної економіки» [2]. Зарубіжна практика кластерного розвитку території підтверджує, що вони є ефективним інструментом, який дає можливість підприємствам долати внутрішні і зовнішні обмеження шляхом об'єднання зусиль і ресурсів із іншими фірмами, університетами, науково-дослідними установами, а також органами державного управління з метою створення і/або просування спільного кінцевого продукту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти створення, функціонування, адаптації кластерів, їх роль у реалізації ефективної економічної політики на загальнодержавному і місцевому рівнях у своїй роботі досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, такі як: Андерсон Т., Блудова С.Н., Войнаренко М.П., Геєць В.М, Енрайт М., Кеттелс С., Мікула Н.А., Портер М., Соколенко С. І., Солвелл О., Сорвік Дж., Ханссон Е. У своїх працях вітчизняні автори висвітлювали здебільшого: теоретичні аспекти формування кластерів, застосування кластерного підходу до розвитку євро регіонів або у якості засобу реалізації інноваційних ініціатив. Це свідчить про недостатній рівень наукової розробки проблеми застосування регіональних кластерів з метою управління (нарощування) експортним потенціалом в умовах євроінтеграції, відсутності практичного інструментарію для організації експортних, або в цілому зовнішньоекономічних кластерів.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей кластерного розвитку регіональних економічних систем в Україні, виділенні передумов для поширення зарубіжної практики; в обґрунтуванні доцільності створення експортоорієнтованих кластерів, що мають міжгалузевий і міжрегіональний характер, виявленні переваг і недоліків їх функціонування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Основні положення концепції кластерного розвитку території було наведено М. Портером, хоча зараз з'явилося багато варіацій визначення того, що являє собою кластер. М. Портер наводить два взаємодоповнюючі визначення кластера: як географічну локалізацію в регіоні взаємопов'язаних підприємств і установ в межах окремої галузі; як мережу компаній постачальників, виробників, посередників, і інших, пов'язаних з ними елементів ринкової інфраструктури (освітні заклади, органи державного управління), що взаємодіють у процесі створення додаткової вартості [3, с. 207].

Геєць В.М. під промисловим кластером розуміє «групу територіально-локалізованих підприємств, навчально-виробничих та фінансових компаній, зв'язаних між собою по технологічному ланцюжку або орієнтованих на загальний ринок ресурсів або споживачів (мережевий взаємозв'язок), маючу мережеву форму управління, конкурентоспроможних на конкретному рівні та здатних генерувати інноваційну складову» [4].

Доцільність включення транскордонних регіонів у процеси кластеризації обґрунтовує Мікула Н.А., підкреслюючи у своїй роботі наступні особливі риси транскордонних кластерів: «групи незалежних компаній та асоційованих інституцій, які є географічно зосереджені у транскордонному регіоні; співпрацюють та конкурують; спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями та навичками і взаємодоповнюють одна одну, що в кінцевому підсумку дає

можливість отримання синергетичних та мережевих ефектів, дифузії знань та навиків» [5].

На сьогодні чинним законодавством України не закріплено чіткого визначення категорії «кластер», опосередковано вона входить до складу інноваційної інфраструктури («...сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)» [6], або інноваційних структур інших типів («...юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що створена відповідно до законодавства (вид А), або група юридичних осіб, яка діє на основі договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів її учасників (далі – договір про спільну діяльність) (вид Б), із визначеними галуззю діяльності та типом функціонування, орієнтованим на створення та впровадження наукоємної конкурентоспроможної продукції») [7].

Незважаючи на задекларовану у стратегічних нормативних документах інноваційно-інвестиційну модель економічного розвитку, важливим інструментом реалізації якої закордонно є розвиток кластерних мереж, нині в Україні відсутні зрушення у напрямку активного впровадження так званої «кластерної політики» в першу чергу на регіональному рівні. Наприклад, Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [8] у середньостроковій перспективі закріплено запровадження державних заходів щодо розвитку інноваційної інфраструктури у формі ефективних господарських структур (інноваційних кластерів) з метою якнайкращої реалізації національного та регіонального економічного потенціалу. Окрім цього, планом заходів щодо реалізації Стратегії національної безпеки України на 2008 рік було передбачено розроблення регіональної стратегії створення і ведення транскордонних кластерів [9], але у 2012 р. навіть концепція цієї стратегії ще не була затверджена.

Серед нормативно-правових актів, які мають визначити принципи формування державної політики у сфері кластерного розвитку економіки, ключова роль належить «Концепції створення кластерів в Україні», проект якої був розроблений у 2008 р. У проекті було зазначено, що дестимулюючий вплив на процес кластеризації регіональних економічних систем в Україні здійснюють наступні фактори:

- відсутність нормативного визначення «кластера», його видів, покрокових рекомендацій щодо створення кластерів в Україні;
- відсутність достатнього інформаційного забезпечення створення та функціонування кластерів в Україні;
- недостатня зацікавленість малих та середніх підприємств об'єднуватись у великі виробничі системи;
- невеликий досвід функціонування кластерів в Україні;
- проблеми пошуку інвесторів зважаючи на низьку інвестиційну привабливість регіонів [2].

На наш погляд, на сьогоднішній день даний перелік не є вичерпним, тому його доцільно доповнити такими чинниками:

- формування несприятливих умов бізнес-середовища на тлі загострення світової економічної кризи;
- низький рівень комерціалізації підприємствами наукових досліджень;
- відсутність зворотнього зв'язку між інститутами у сфері державного управління, освіти, науки, підприємництва і громадського сектору;
- наявність епізодичного практичного досвіду створення, функціонування та ліквідації неформальних регіональних кластерів;
- не розроблено систему прогнозування та оцінки економіко-соціальних результатів функціонування кластерів з метою диверсифікації їх переваг;
- сприяння поширенню мережевих корпоративних структур (асоціацій, корпорацій, консорціумів, концернів) із протиставленням їм кластерів;
- низька компетентність фахівців, а подекуди її відсутність, для роботи у кластерних утвореннях;
- відсутність досвіду управління подібними структурами у службовців органів центральної влади та місцевого самоврядування
- не розроблено механізм державного фінансування діяльності кластерів, розподілу прибутку між учасниками.

Цей документ протягом останніх чотирьох років так і не був офіційно оформлений розпорядженням, що, на нашу думку, призвело до втрати актуальності певних його норм. Наведений у ньому розподіл кластерів на виробничі, інноваційно-технологічні, туристичні кластери та транспортно-логістичні, з огляду на поєднання міжнародної економічної діяльності України, має бути доповнений трансрегіональними і зовнішньоторговельними (експортоорієнтованими міжрегіональними). На нашу думку, до визначальних ознак, спільних для таких утворень в Україні, правомірно віднести наступні:

- відносна територіальна близькість;
- географічна концентрація підприємств із різних галузей;
- балансування стійких коопераційних зв'язків між підприємствами із посиленням конкуренції серед учасників кластеру;
- наявність ядра кластера та ініціюючої (можливо некомерційної) організації чи державної установи, що розпочинає його створення та визначає подальший

розвиток;

- безперервність інформаційних та транспортних потоків;
- створення кінцевого продукту (послуги) на інноваційній основі;
- інституційне оформлення кластера при збереженні юридичної та господарської самостійності його учасників;
- добровільний характер участі в кластері;
- різноплановість учасників кластеру та їх критична маса, без досягнення якої динамічний розвиток кластеру, зокрема вихід на зовнішній ринок не можливий.

Таким чином, під кластером розуміється група географічно локалізованих, взаємопов'язаних компаній, науково-дослідних та інших організацій, взаємодоповнюючих діяльність один одного з метою посилення конкурентних переваг учасників кластеру і, відповідно, підвищення ефективності регіональної господарської системи.

У наукових колах прийнято вважати [4, 5], що передумовами для формування кластерів та поширення кластерної взаємодії серед підприємств в Україні виступають потужний інноваційний потенціал та багатогалузевий характер регіональних господарських систем. На наш погляд, наведені вище передумови за останні 20 років так і не були використані для розвитку регіональних кластерів, оскільки науково-дослідницька діяльність фінансується державою в обсягах, недостатніх для реального впровадження новаторських ідей та конструкторських розробок у виробничі процеси. У прийнятій країнами Європейського Союзу, Лісабонській стратегії передбачено досягнення до 2010 р. показником наукоємності ВВП на рівні 3%, тому останніми роками його середнє значення перевищує 1,9%, а у Німеччині – 2,7%, Фінляндії й Швеції – 3,7% [10]. В Україні за I квартал 2012 р. цей показник становив лише 0,72%, в тому числі питома вага державних витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт у ВВП зросла до 0,26% [11]. На додаток до цього у певних українських регіонах (Волинська, Кіровоградська, Закарпатська область) помітним є занепад низки традиційних галузей виробництва, простежується тенденція до скорочення галузей господарства в інших регіональних економічних системах.

Варто відмітити, що застосування кластерного підходу до регіонального розвитку в Україні відбувається вкрай нерівномірно: неформальні процеси кластеризації охопили незначну кількість підприємств Хмельницької (одяг; будівельні матеріали; зелений туризм), Івано-Франківської (туризм, декоративний текстиль), Черкаської (транспортні перевезення), Вінницької (переробно-харчовий), Житомирської (добування та переробка каменю), Одеської (виробництво вина), Полтавської (аграрний), Рівненської (деревообробка), Харківської (машинобудування) областей [12]. Таким чином, досі залишаються не використаними напрацювання (схеми просторової організації виробництва в регіонах, продуктові ланцюжки, внутрішньогалузеві коопераційні зв'язки між підприємства тощо), які були сформовані в результаті функціонування колишніх територіально-промислових комплексів на території країн СРСР. Адаже фактично вони були прототипами кластерів, маючи переважно усі характеристики «портативних» кластерів, за виключенням деяких: відсутність конкуренції в межах територіально-промислових комплексів, їх підпорядкування органам державної влади діяльності, створення виключно на базі великих підприємств.

Зважаючи на значну експортоорієнтованість української економіки та європейський вибір, ми підтримуємо розвиток транскордонних кластерів. Водночас для не прикордонних територій пропонуємо створювати нові типи кластерів, які сприятимуть інтенсифікації зовнішньоекономічних зв'язків регіону, – експортоорієнтовани міжрегіональні кластери. Вони передбачають доповнення виробничого досвіду підприємств науково-технічним потенціалом освітніх установ, напрацюваннями громадських організацій за державної фінансової підтримки на різних рівнях із метою продукування конкурентоспроможного продукту чи послуги, готового до просування на міжнародному ринку. Їх ефективне функціонування обумовлюється наявністю єдиного інноваційного та інформаційного простору між регіонами-учасниками кластеру, який передбачає реальний трансферт технологічних, наукових розробок та управлінських рішень; розвиненістю швидкого транспортного сполучення для інтенсивного обміну ресурсами.

На сьогоднішній день в Україні наявні сприятливі передумови для розвитку кластеризації регіональної економіки. Однією з них є членство України в Світовій організації торгівлі, яке передбачає лібералізацію міжнародного обміну. Емпіричні дослідження функціонування експортного кластера у Мексиці, які були проведені Р. Рабеллотті [13], свідчать, що внаслідок лібералізації торгівлі відбувається поглиблення кооперації, горизонтальної та вертикальної інтеграції між підприємствами, покращується місцева постачальницька база, а це в свою чергу позитивно впливає на ефективність діяльності компаній, які взаємодіють в межах кластеру. Великі за розмірами компанії-експортери, отримують широкую підтримку невеликих регіональних постачальників, які здатні забезпечити швидкий доступ до якісних ресурсів. Варто відмітити, що подальша лібералізація торгівлі породжує неоднорідність всередині кластера в силу біфуркації каналів збуту між фірмами, що

обслуговують внутрішній ринок і великими експортерами, а тому зростає ймовірність його розпаду.

На наш погляд, рівень модернізації промисловості регіонів України та досягнення позитивних соціально-економічних результатів, будучи основною метою розвитку експорторієнтованого міжрегіонального кластера, прямо залежать від того, яким чином підприємства-учасники кластерів проникають і закріплюються в глобальних продуктових ланцюжках, їх позиціям та впливовості в межах конкретного ланцюжка. Зазвичай, складність проникнення малих та середніх підприємств із країн, ринки яких формуються, у глобальний продуктовий ланцюжок зумовлюється наявністю лідируючих фірм, які повністю координують та контролюють процеси виробництва і збуту кінцевого продукту (послуги), а також рівнем здатності підприємств, установ чи організацій до створення або використання джерел конкурентної переваги і можливостей для модернізації. Власне, взаємодія малих та середніх підприємств за рахунок їх гнучкості в оперуванні на ринку та існуванні спільних проблеми, які і спонукають їх об'єднуватися із декількома великими компаніями, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіональної і національної економіки, ефективній реалізації експортного потенціалу і його нарощуванню.

Таким чином, експортноорієнтований міжрегіональний кластер призначений підвищити конкурентоспроможність регіонів, що є одним із важливих стратегічних завдань державної політики регіонального розвитку України до 2015 року [14]. Доволі незрозумілим, на наш погляд, у даному нормативно-правовому акті видається рішення Кабінету Міністрів України щодо визнання стратегічним напрямом розвитку регіонів «...створення науково-виробничих кластерів...» виключно у м. Київ та Київській області, таким чином законодавець зосередив свою увагу на розвитку регіональних вузькоспеціалізованих кластерів у економічно розвинутому регіоні, що свідчить про незацікавленість у поширенні процесу кластеризації на території економічно слабших чи навіть депресивних регіонів.

На наш погляд, експортноорієнтований міжрегіональний кластер є гідною заміною агентств регіонального розвитку (RDA) або стимулювання експорту (APA) (до речі, вони є основними суб'єктами в процесі реалізації експортного потенціалу регіонів закордоном), оскільки він засновується на державно-приватному партнерстві і на відміну від агентств не потребує 100% державного фінансування. Власне такий кластер стане ефективним засобом підтримки підприємств у започаткуванні зовнішньоекономічної діяльності, скороченні їх витрат на організацію експортних операцій та інтеграції до світових виробничих і постачальницьких ланцюжків. При цьому одним із основних завдань діяльності кластера є налагодження зовнішньоекономічних зв'язків між фірмами на цільових закордонних ринках, що дозволить підвищити якість товарів (послуг), призначених для внутрішнього споживання, наростити обсяги виробництва і експорту продукції в межах декількох регіонів. Таким чином, ми розуміємо експортноорієнтований міжрегіональний кластер виключно як мережу підприємств і установ, об'єднаних розв'язанням проблем по просуванню товарної номенклатури на міжнародний ринок, при чому у структурі валового випуску експортна продукція має займати від 25 до 50%. Інакше, при перевищенні даного рівня кластерному утворенню загрожуватиме нестабільність, і навіть швидкий розпад внаслідок реакції на падіння чи кризи на відповідних товарних ринках.

Враховуючи особливості процесу кластероутворення в Україні, експортноорієнтовані міжрегіональні кластери, по-перше, повинні бути створені на базі об'єднання великих підприємств із малими та середніми різної регіональної приналежності; по-друге, ініціатором їх створення має бути регіональне агентство по сприянню експорту (наразі відсутнє), інакше – управління зовнішньоекономічних зносин при обласній державній адміністрації спільно з торгово-промисловою палатою; по-третє, ядром такого кластеру є група великих підприємств, навколо яких групуються менші; по-четверте, необхідний тривалий період до отримання економічного ефекту від діяльності кластера (з зарубіжної практики це 5-10 років). Окрім цього формування експортноорієнтованих кластерів сприятиме прояву синергетичного ефекту тісної взаємодії суб'єктів державного, приватного і громадського секторів, а отже, забезпечуватиме реалізацію системного підходу у розвитку експортного потенціалу регіонів України. Для регіону свідченням ефективної роботи кластера буде покращення соціально-економічного становища, в першу чергу, за рахунок зростання продуктивності праці. В цілому, вичерпний перелік можливих переваг та недоліків діяльності кластера наведено на рис. 1.

Переваги	Недоліки
Розвиток спільної наукової бази, а надалі системи поширення нових технологій, знань, продукції, активний обмін ідеями і передача знань від фахівців до підприємств	Суттєві додаткові витрати для МСП внаслідок участі в спільних проектах
Поєднання масштабів великих підприємств із гнучкістю і швидкістю реакції малих та середніх на екстернали	
Зниження транзакційних витрат за рахунок спільної збутової та закупівельної діяльності	Надмірна орієнтація ділових асоціацій, союзів, торговельно-промислових палат, університетів на співробітництво з великими підприємствами
Прискорення і полегшення процедури міжнародної сертифікації місцевих продуктів і технологій, патентування своїх розробок у розвинутих країнах	
Створення нових робочих місць	Зростає ризик втечі комерційної інформації
Можливість здійснювати внутрішню спеціалізацію і стандартизацію, мінімізувати витрати на впровадження інновацій	Обмежений доступ учасників кластеру до цільових державних коштів

Рис. 1. Потенційні переваги і недоліки функціонування експортноорієнтованого міжрегіонального кластера*

Примітка * Обґрунтовано і сформульовано автором даного дослідження

Таким чином, експортноорієнтований міжрегіональний кластер – це мережеве добровільне об'єднання різних підприємницьких, державних, громадських структур і вже існуючих регіональних кластерів міжгалузевої спрямованості, метою якого є сприяння виходу учасників кластеру на зовнішній ринок відповідно до кон'юнктури на світовому ринку. До підприємницьких структур слід віднести виробників із великого, малого та середнього бізнесу, постачальників, фінансові організації, які взаємопов'язані створенням кінцевого продукту, а значить географічно локалізовані, а також такі, між якими відстань немає значення. Зазвичай, державні та громадські структури виступають «супутниками» кластерів; до них належать різноманітні органи державної влади (управління зовнішньоекономічних зносин при державних адміністраціях, агентства регіонального розвитку, агентства кредитування експорту), мережі науково-дослідних центрів і вищих навчальних закладів, та громадські організації (наприклад, торгово-промислові палати, галузеві асоціації виробників).

На наш погляд, ключову роль у формуванні кластера такого типу відіграє правильна ідентифікація його потенційних учасників. Вона передбачає застосування комбінації з якісних (метод Делфі, опитування, конкурсний відбір заявок, поданих підприємствами, пропозиції органів місцевої влади) та кількісних методів (макроекономічний аналіз, коефіцієнт локалізації, модель «витрати-випуск», аналіз міжгалузевого балансу, коефіцієнта відповідності товарної структури регіонального експорту структурі світового експорту). Проведені дослідження доводять, що найприйнятнішими методами для діагностування кластеру на регіональному рівні є конкурсний відбір заявок, поданих фірмами, враховуючи пропозиції органів місцевої влади, в поєднанні з розрахунком коефіцієнтів локалізації та відповідності товарної структури регіонального експорту структурі світового експорту. Водночас використання найбільш результативних методів, до яких, на думку М.Портера, відноситься модель «витрати-випуск» та аналіз міжгалузевого балансу є практично нереалістичним в межах регіональної економічної системи в силу відсутності відповідної форми статистичного обліку.

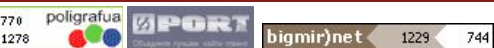
Висновки і перспективи подальших наукових розробок у даному напрямі. Поглиблення економічної співпраці із Європейським Союзом об'єктивно стимулює розвиток державних програм по втіленню кластерних ініціатив, оскільки кооперування підприємств в межах кластерів є одним із дієвих способів підвищення конкурентоспроможності продукції, підприємств і регіонів. За умов запровадження зони поглибленої вільної торгівлі з ЄС кластерним утворенням, порівняно з окремими економічними суб'єктами, буде легше витримати тиск європейського конкурентного середовища. Сьогодні Україна суттєво відстає від загальноєвропейської тенденції розвитку кластерів, адже всі країни ЄС в тій чи іншій формі реалізують кластерну політику, впроваджуючи стратегії і програми кластеризації своєї економіки.

Загалом, аналіз накопиченої зарубіжної і вітчизняної наукової бази з проблем кластероутворення дозволив виокремити тип кластера, створення якого є актуальним для України в умовах європейської інтеграції. Сформульоване в результаті дослідження, визначення експортоорієнтованого міжрегіонального кластера, може бути використане при розробці регіональних концепцій, стратегій і програм соціально-економічного розвитку, й кластерів зокрема. Подальші дослідження мають бути спрямовані на формалізацію моделі даного кластера і розробку організаційно-економічного механізму взаємодії його учасників.

Список використаних джерел:

1. OECD reviews of regional innovation: competitive regional clusters – OECD, 2007. – 354 p.
2. Проект Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення кластерів в Україні» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://biznes.od.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=499&Itemid=33
3. Michael E. Porter. The Economic Performance of Regions // Regional Studies. – 2003. – Volume 37. – P. 549 – 578.
4. Геєць В. Кластери і мережеві структури в економіці – тема досить цікава, але на сьогодні ще до кінця не вивчена... / В. Геєць // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 10–11.
5. Мікула Н.А. Стратегія формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів / Н.А.Мікула // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів: Збірник наукових праць. Вип.3 (71) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; Редкол.: Відп. ред. Є.І.Бойко. – Львів, 2008. – С.129-141.
6. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.1996 р. № 549 «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-96-п>.
8. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.09.2008 р. №1214-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Стратегії національної безпеки України на 2008 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua/documents/208.html>.
10. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010–2014 роки [Електронний ресурс] / Комітет з економічних реформ при Президенті України. – Режим доступу: www.president.gov.ua
11. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Посібник із кластерного розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf>.
13. Rabellotti, R. Recovery of a Mexican cluster: Devaluation bonanza or collective efficiency? // World Development. – 1999. – 27(9). – P.1571 –1585.
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-n/page4>.
15. Sölvell Ö., Lindqvist G., Ketels Ch. The Cluster Initiative Greenbook / Örjan Sölvell, Göran Lindqvist, Christian Ketels. – Stockholm, 2003. – 94 p.
16. Andersson T., Schwaag-Serger S., Sürvik J., Hansson E. W. The Cluster Policies Whitebook / Thomas Andersson, Sylvia Schwaag-Serger, Jens Sürvik, Emily Wise Hansson. – IKED, 2004. – 266 p.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"